

Kapitel 11

Demonstrative pronominer

Los pronombres demostrativos

De demonstrative pronominer eller påpegende stedord refererer i rum og tid i forhold til den talendes position eller internt i teksten. De kan stå som determinativ, substantivisk og - sjældnere - attributivt, men demonstrativerne har samme form uanset hvilken funktion de udfylder.

11.1 Morfologi

På spansk findes der tre demonstrative pronominer, og de bøjes i genus og numerus. Neutrum findes kun i singularis, og det er værd at bemærke at maskulinum ender på *-e*, mens neutrum har den traditionelle maskulinum-endelse *-o* i singularis. Neutrumsformerne kan kun stå substantivisk, d.v.s. som primært sætningsled eller som styrelse for en præposition.

	Masku- num	Femini- num	Neutrum	
Singu- laris	este	esta	esto	denne / dette
Pluralis	estos	estas		disse
Singu- laris	ese	esa	eso	den /det
Pluralis	esos	esas		de
Singu- laris	aquel	aquella	aquello	hin (det/den der)
Pluralis	aquellos	aquellas		hine (de der)

Semantisk er forskellen mellem de tre demonstrative pronominer, den afstand de refererer til. *Este* refererer til noget der fysisk eller psykisk befinder sig tæt på den talende, *ese* refererer til det lidt fjernere, som evt. kan befinde sig hos den tiltalte, mens *aquel* refererer til noget *meget* fjernt. I en vis udstrækning kan de sammenlignes med stedsadverbierne *aquí*, *ahí*, *allí*.

11.2 Syntaks

11.2.1 Demonstrativet som determinativ

Som determinativ står det demonstrative pronomen - som de øvrige determinativer - foran kernen og kongruerer med denne:

En este país ignorante un escritor nunca alcanza la notoriedad de un futbolista, ni de un locutor de televisión (Muñ 39)

No veía el momento de huir de aquella sala maldita (Sáb XII)

Ahora él es el objeto de los ataques de aquellos mismos medios de comunicación (País)

I dette land af ignoranter når en forfatter aldrig berømtthed som en fodboldspiller, ikke engang som en TV-speaker

Jeg kunne ikke finde rette øjeblik til at flygte fra den forbandede kunstudstilling

Nu er han mål for de selv samme massemediers angreb

I skriftsprog kan demonstrativerne også determinere relativitysætninger:

Es que la violencia sexual constituye una brutal agresión contra la libertad, seguridad, integridad física y mental y salud de aquellos que la sufren (Rep)

Det er jo sådan at et sexuel overgreb er en voldsom aggression mod frihed, sikkerhed, fysisk og mental integritet samt helbred for dem det går ud over

11.2.2 Substantivisk brug af demonstrativerne

At et demonstrativt pronomen står substantivisk betyder at det i sig selv repræsenterer et substantiv og udfylder en funktion i sætningen som et substantiv kunne have gjort. Når det demonstrative pronomen står substantivisk har det så et sigte indbygget determinativ, hvilket vil sige at der ikke kan stå artikel foran.

Toledo anunció anoche que no reconocerá los resultados oficiales si éstos no implican la celebración de una segunda vuelta en junio (Rep)

No quedaba sino esperar una feliz circunstancia, de esas que suelen presentarse cada millón de veces (Sáb V)

La mujer ofrece a la sociedad cosas de las que ésta no puede prescindir (Rep)

Toledo bekendtgjorde i aften at han ikke vil acceptere de officielle [valg]resultater hvis disse ikke fører til afholdelsen af en anden valgrunde

Der var ikke andet at gøre end at afvente en lykkelig omstændighed, en af dem som plejer at vise sig en gang ud af en million
Kvinden bidrager til samfundet med ting som dette ikke kan se bort fra

Indtil *las nuevas normas* i 1959 skulle man skrive de demonstrative pronominer med accent når de stod substantivisk, og som det fremgår af ovenstående eksempler er det stadig det mest almindelige selv om Akademiet har ændret reglerne. I dag bør man kun bruge accent hvis der kan opstå tvivl, og det er de allerfærreste tilfælde. Der

vil således ikke være behov for at klargøre om det drejer sig om verbet *está* eller demonstrativet, for førstnævnte har jo accent. Det kunne være nødvendigt i nedenstående tilfælde:

	denne protest			denne protesterer	
	esta	protesta	versus	ésta	protesta
F	D	K		S	V
M	demonstra- tivt prono- men	subst		demonstrativt pronomen	finit

11.2.3 Demonstrativet som attributiv

Som attributiv er demonstrativet efterstillet, og pladsen foran substantivet udfyldes af et andet determinativ; oftest bestemt artikel. Efterstilling hører til talesproget og markerer kraftigt at det / den omtalte er kendt i forvejen. Det kan blot være en form for emfase, men ofte giver det en despektiv eller ironisk tone, især når det drejer sig om personer: *La mujer esa* (den der - frygtelige - kvinde):

El hombre aquel comenzó a transformarme en pájaro, en un pájaro de tamaño humano (Sáb XXII)	Manden (der) begyndte at forvandle mig til en fugl, til en fugl i menneskestørrelse

11.2.4 Kongruens ved verbet *ser*

Ved *ser* kongruerer subjekt og prædikat som bekendt når det er muligt, og det har som konsekvens at hvis det vi må opfatte som subjekt er et demonstrativt pronomen, tager det ofte genus og numerus efter prædikativet. På dansk bruger vi *det*, altså neutrum:
Este es mi tío Det er min onkel

Rent syntaktisk ser det ud som om subjektet retter sig efter prædikativet, men i virkeligheden er det der sker nok, at subjektet retter sig efter det der henvises til ude i den virkelige verden - også selv om det er abstrakt.

Når substantivet har bestemt artikel retter demonstrativet sig efter dette, mens der bruges neutrum når det er udetermineret (uden artikel); med den ubestemte artikel er der vaklen, men kongruens er ikke ualmindelig:

<i>Ésa ha sido justamente la causa de que no me haya decidido hasta hoy a hacer el relato de mi crimen</i> (Sáb IV)	Det har netop været grunden til at jeg indtil i dag ikke har besluttet mig til at skrive fortællingen om min forbrydelse
<i>Es ésa una verdad tan gigantesca que no puede ser ocultada</i> (Rep)	Det er en sandhed så stor at den ikke kan skjules
<i>eso es mentira</i>	det er løgn

Si esto fuera un proceso electoral relativamente justo nosotros ya habríamos ganado en primera vuelta (País)

Hvis dette havde været et relativt retfærdigt valg, havde vi allerede vundet i første runde

11.3 Semantik

De demonstrative pronominers forskellige rumlige og tidsmæssige reference er ikke altid lige let at afgrænse. Psykologiske faktorer kan spille ind når man skal markere en referent som nær eller fjern, og i praksis lapper formerne ind over hinanden. Grundlæggende er deres semantiske afgrænsning som følger:

Este, esta... refererer til størrelser der fysisk eller temporalt befinder sig hos - eller tæt ved - den talende.

Ese, esa... refererer til størrelser der fysisk eller temporalt befinder sig fjernere fra den talende. Det kan være hos den tiltalte, men det er en meget variabel afstand; kan være temmelig fjernt.

Aquel, aquella... refererer til størrelser der fysisk eller temporalt befinder sig fjernt fra den talende. *Aquel* er under kraftig konkurrence fra *ese*, og i Latinamerika er *aquel* næsten blevet helt udkonkurreret af *ese*.

Følgende dialog kan illustrere forskellen mellem de tre demonstrative pronominer:

- *¿esta camisa quieres?*

- Vil du have denne skjorte?

- *No, esa no, aquella*

- Nej, ikke den [du har], den derovre

Este kan referere til det man står med i hånden, men det kan også være lidt fjernere.

Andet eksempel drejer sig om korrupsion i den netop overståede regeringsperiode:

Ya ves la posición que he adquirido en esta casa durante tu ausencia (Muñ 31)

Der kan du se hvilken stilling jeg har fået i huset (her) mens du har været væk uregelmæssighederne i landbrugs- eller arbejdsministeriet blandt andre dusinvis der har fundet sted disse fire år

las irregularidades de Agricultura o Trabajo entre otras decenas ocurridas estos cuatro años (País)

Da mucha vergüenza contar estas cosas (Muñ 37)

Man bliver meget flov over at fortælle disse ting

Handlingen kan gøres nærværende ved at bruge *este*, selv om verbet *eran* lægger den tidsmæssige afstand til, som er typisk for fortællinger:

Eran algo más de las doce, el sol de este noviembre tan cálido atravesaba una especie de lujosa bruma azul (Muñ 13)

Klokken var noget over 12, solen på denne så lune novemberdag skinnede gennem en overvældende blå dis

I tidsudtryk omfatter *este* indeværende døgn, og kun konteksten eller verbalformen kan afgøre om det er fortid eller fremtid:

Estamos todos muertos. Si te quedas esta noche aquí serás como nosotros (Muñ 69)

Vi er alle døde. Hvis du bliver her i nat, vil du blive lige som os

esta noche he dormido mal

i nat har jeg sovet dårligt

Ese henviser fjernere end *este* men kan stå i opposition til det endnu fjernere udtrykt ved *aquel*:

Ese premio me lo dieron en el 84 (har været omtalt nogle linier højere oppe; Muñ 36)

Den præmie fik jeg i '84

Me enamoré de manera rutinaria unas cuantas veces, más que nada por culpa de ese instinto que me empuja a estar enamorado desde que tenía siete u ocho años (Muñ 36)

Jeg forelskede mig rutinemæssigt nogle gange, først og fremmest på grund af det instinkt som lige siden jeg var syv eller otte år havde fået mig til at være forelsket

Aquel refererer til noget fjernt og er typisk i visse tidsudtryk, men bruges også i andre sammenhænge:

De aquella época viene su entendimiento con Jordi Pujol (Rep)

Hans gode forhold til Jordi Pujol stammer fra den periode

No pensé en aquel momento que encontrar a un amigo suyo era tan difícil como encontrarla a ella misma (Sáb V)

På det tidspunkt regnede jeg ikke med at det var lige så svært at finde en af hendes venner som at finde hende selv

Así por ejemplo, no se puede equiparar a un ingeniero civil que hace un cálculo de estructuras para un edificio de 5 pisos con aquel que hizo el diseño para las Torres Gemelas de Nueva York (Rep)

man kan for eksempel ikke sidestille en civilingeniør der laver beregninger til en bygning på fem etager, med ham som lavede udkastet til Tvillingetårnene i New York

No recuerdo ahora las palabras exactas de aquella carta (Sáb XXIII)

Lige nu kan jeg ikke huske de nøjagtige ord i det brev

11.3.1 Henvisning i tekst

Internt i en tekst (sjældent i talesprog) refererer *este* til det/den sidstnævnte (og derfor nærmeste), mens *aquel* henviser til det der står fjernere; altså førstnævnte:

Los partidos constitucionalistas (o sea, españoles) han hecho infinitos esfuerzos para distinguir entre los violentos y los demócratas y aliarse a éstos contra aquéllos (ABC)

De partier der støtter grundloven (m.a.o. de spanske) har gjort uendelige anstrengelser for at skelne mellem de voldelige og demokraterne og alliere sig med sidstnævnte mod førstnævnte